

Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

4^η συνάντηση

3^η συνάντηση: Το έργο του Durkheim

- ❑ Η αιτιακή ερμηνεία της εκπαίδευσης: Η ανάλυση της εξέλιξης της εκπαίδευσης στη Γαλλία από την αρχή του Μεσαίωνα ως τις αρχές του 20ού αιώνα.
- ❑ Η λειτουργική ερμηνεία της εκπαίδευσης: Η εξυπηρέτηση των αναγκών του κοινωνικού οργανισμού.
- ❑ Δύο ανάγκες της κοινωνίας – Δύο όψεις της λειτουργίας της εκπαίδευσης:
 - ❑ Η ομοιογενοποίηση του πληθυσμού μέσω της μετάδοσης μιας κοινής κουλτούρας.
 - ❑ Η διαφοροποίηση του πληθυσμού για την επίτευξη του κοινωνικού καταμερισμού
- ❑ Η σημασία της εκπαίδευσης για την κοινωνικοποίηση του παιδιού

Φανξιοναλισμός - δομολειτουργισμός

- ❑ Έλκει την καταγωγή του από τον Durkheim
- ❑ Βασικό ενδιαφέρον: οι κοινωνικές λειτουργίες της εκπαίδευσης
 - ❑ Κοινωνικοποίηση του παιδιού
 - ❑ Κοινωνική επιλογή
- ❑ Κυριότερος εκπρόσωπος: ο Talcott Parsons
- ❑ Άλλοι θεωρητικοί: Turner, Hopper
- ❑ Εκπαίδευση = μηχανισμός που λύνει προβλήματα του κοινωνικού οργανισμού, ώστε να διατηρείται η ισορροπία του και να αναπτύσσεται.

Βασικές θέσεις φανξιοναλιστών

- Η κοινωνία κατανοείται ως οργανισμός.
- Πρωταρχικός σκοπός κοινωνικού οργανισμού : διατήρηση και περαιτέρω ανάπτυξη.
- Για την επίτευξη του σκοπού είναι αναγκαίο:
 - Τα μέλη της κοινωνίας να ικανοποιούν τις υλικές του ανάγκες (τροφή, ένδυση, στέγη)
 - Να υπάρχει μια κοινή γλώσσα, ώστε να είναι δυνατή η επικοινωνία
 - Να υπάρχει μια συμφωνία σε βασικές αξίες, ώστε να αποφεύγεται η ανοιχτή κοινωνική σύγκρουση (συναίνεση).
 - Τα νεότερα μέλη της κοινωνίας να μαθαίνουν τη γλώσσα και τις κοινές αξίες της.
 - Να διασφαλίζεται ο συντονισμός των διαφορετικών μελών του κοινωνικού οργανισμού.

Οι κοινωνικοί θεσμοί

- ❑ Τα προβλήματα του κοινωνικού οργανισμού δεν πρόκειται ποτέ να λυθούν οριστικά.
- ❑ Επανέρχονται συνεχώς με διαφορετικές μορφές.
- ❑ Ανάγκη για σταθερούς μηχανισμούς επίλυσης προβλημάτων.
- ❑ Κοινωνικοί θεσμοί : μηχανισμοί επίλυσης προβλημάτων

Συνοπτικά

Η κοινωνία είναι ένας οργανισμός που έχει ως σκοπό τη διατήρηση και την περαιτέρω ανάπτυξή του. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι αναγκαίοι οι κοινωνικοί θεσμοί, δηλαδή σχετικά μόνιμοι μηχανισμοί επίλυσης προβλημάτων.

Οι κοινωνικοί θεσμοί

- ❑ Οι κοινωνικοί θεσμοί είναι σύνθετα συστήματα
- ❑ Αποτελούνται από επιμέρους υποσυστήματα
- ❑ Κάθε υποσύστημα έχει τη δική του ιδιαίτερη λειτουργία

➤ *Τα υποσυστήματα του εκπαιδευτικού θεσμού:*

Νηπιαγωγείο, δημοτικό σχολείο,

δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο κ.α.

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ

- ❑ Κοινωνικός ρόλος : Η πλέον στοιχειώδης μονάδα του συστήματος του θεσμού
- ❑ Συμβάλλουν σημαντικά στην αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού.

Ο κοινωνικός ρόλος αναφέρεται στις προσδοκίες που έχουμε από ένα πρόσωπο εξαιτίας της θέσης του μέσα στον θεσμό.

- ❑ Οι ρόλοι δεν ταυτίζονται με τους δρώντες
- ❑ Οι προσδοκίες του κοινωνικού ρόλου:
 - ❑ ρυθμίζουν τη συμπεριφορά του προσώπου
 - ❑ καθορίζουν τη στάση μας (αποδοχής ή απόρριψης) απέναντι στο πρόσωπο.

Τι προσδοκίες έχετε
από έναν εκπαιδευτικό;

Η σημασία της συναίνεσης

Διατήρηση κοινωνικής ισορροπίας

Ορθή επιτέλεση κοινωνικών ρόλων

Εσωτερίκευση αξιών και προτύπων

Κοινωνικοποίηση

Αξίες και νόρμες

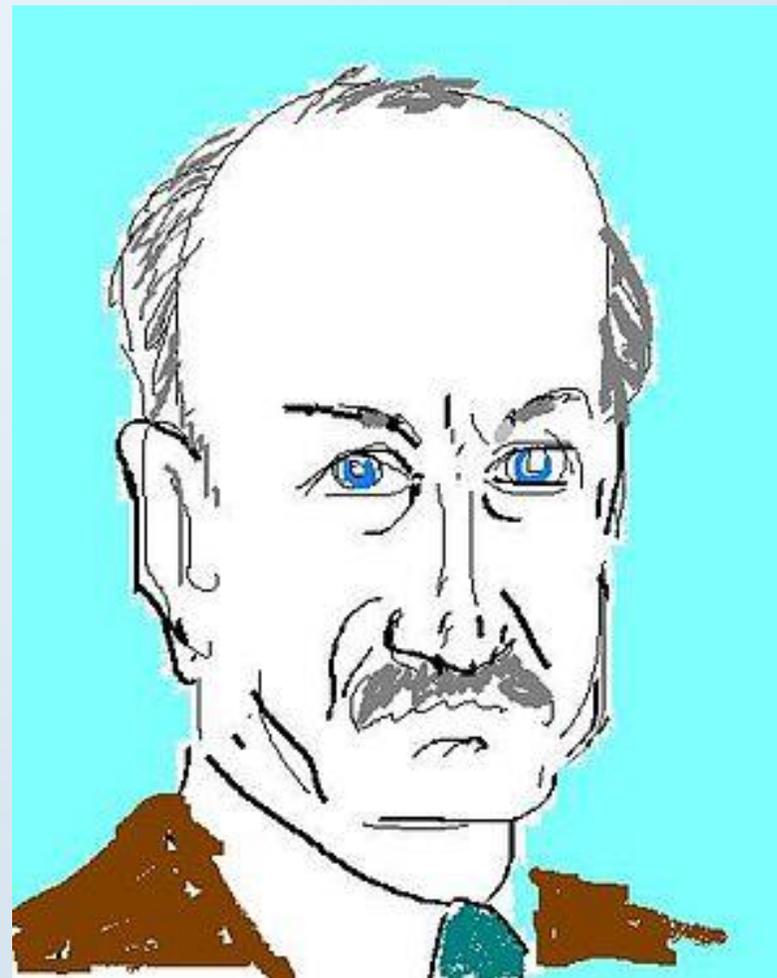
- Οι αξίες είναι πρότυπα που ορίζουν μια πράξη ως επιθυμητή ή ανεπιθύμητη.
- Οι νόρμες είναι καθημερινοί κανόνες που εφαρμόζουν τις αξίες σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.
- Οι νόρμες βοηθούν στη ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Παράδειγμα:

- Κοινωνική συναίνεση γύρω από την αξία της ειλικρίνειας
- Το ψέμα απορρίπτεται και κατακρίνεται
- Νόρμα: τιμωρία της ψευδορκίας

Talcott Parsons

- Αμερικανός κοινωνιολόγος (1902 – 1979).
- Ενδιαφέρθηκε για τη διαμόρφωση ενός γενικού θεωρητικού συστήματος ανάλυσης της κοινωνίας.
- Ονόμασε την προσέγγισή του δομικό λειτουργισμό.
- Σπουδαιότερα έργα:
 - Η δομή της κοινωνικής δράσης (1937)
 - Το κοινωνικό σύστημα (1951)
 - Δομή και διαδικασία στις μοντέρνες κοινωνίες (1960)

Τα 3 βασικά μέρη της κοινωνίας

1. *Το πολιτισμικό σύστημα* (πολιτισμός, κουλτούρα): Περιλαμβάνει τις αξίες, τις νόρμες, τις οργανωμένες γνώσεις και τις πεποιθήσεις που είναι κοινώς αποδεκτές από όλα τα μέλη της κοινωνίας.

2. *Το κοινωνικό σύστημα* (κοινωνική δομή): Αναλύεται σε συστήματα (θεσμούς) και υποσυστήματα. Η πλέον στοιχειώδης μονάδα ανάλυσης είναι ο κοινωνικός ρόλος.

3. *Το σύστημα προσωπικότητας* (άτομα): Σχετίζεται με τα επιμέρους μέλη της κοινωνίας και αποτελείται από τα κίνητρα και τις ανάγκες του.

Η εκπαιδευτική επανάσταση

Οι τρεις επαναστάσεις της νεωτερικότητας:

1. Βιομηχανική επανάσταση
2. Δημοκρατική επανάσταση
3. Εκπαιδευτική επανάσταση

➤ Συνέπειες εκπαιδευτικής επανάστασης:

- Η κοινωνική, οικονομική και επαγγελματική επιτυχία συνδέθηκε στενά με την εκπαιδευτική επιτυχία.
- Η εκπαίδευση εξασφαλίζει τη δίκαιη κοινωνική διαστρωμάτωση, εφόσον αυτή εξαρτάται από την εκπαιδευτική επιτυχία και η τελευταία από τα ατομικά εκπαιδευτικά επιτεύγματα.
- Η εκπαίδευση αναδεικνύεται στον κατεξοχήν κοινωνικό μηχανισμό που εξασφαλίζει την ισότητα των ευκαιριών.

Η λειτουργία της εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση έχει μια διπλή λειτουργία:

1. Κοινωνικοποίηση των παιδιών και
2. Κοινωνική κατανομή.

- ❖ Οι δύο λειτουργίες της εκπαίδευσης συνδέονται στενά.
- ❖ Ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά κοινωνικοποιούνται στο σχολείο καθορίζει και την κοινωνική τους κατανομή.

Το κοινωνιολογικό πρόβλημα:

- (α) με ποιον τρόπο λειτουργεί η σχολική τάξη, ώστε να εσωτερικεύσουν οι μαθητές της τόσο την πλήρη αποδοχή όσο και τις ικανότητες για την επιτυχή άσκηση των μελλοντικών ρόλων τους ως ενήλικες και (β) πώς λειτουργεί ώστε να κατανείμει το ανθρώπινο αυτό υλικό στη δομή των ρόλων της ενήλικης κοινωνίας.

Η λειτουργία της κοινωνικοποίησης

- ❑ *Κοινωνικοποίηση*: διαμόρφωση της ατομικής προσωπικότητας των μαθητών/τριων, ώστε
 - ❑ Να επιτυγχάνεται η κοινωνική συναίνεση με την εσωτερίκευση των βασικών αξιών
 - ❑ Να αποκτήσουν τις αναγκαίες ικανότητες για την άσκηση των μελλοντικών τους ρόλων.
- ❑ *Συναίνεση*:
 - ❑ στην υλοποίηση των ευρύτερων κοινωνικών αξιών και
 - ❑ στην άσκηση ενός ορισμένου είδους ρόλου μέσα στη δομή της κοινωνίας.
- ❑ *Απόκτηση ικανοτήτων*:
 - ❑ η δυνατότητα και η δεξιότητα να ασκεί κανείς τα καθήκοντα που περιέχονται στους ατομικούς ρόλους και
 - ❑ η «ευθύνη του ρόλου», δηλαδή η ικανότητα να ανταποκρίνεται κανείς στις προσδοκίες των άλλων ανθρώπων ως προς τη συμπεριφορά που αρμόζει στον κάθε ρόλο.

Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης

Οικογένεια

- ❑ Πρωτογενής
- ❑ Ένταξη σε μια ιεραρχική δομή που καθορίζεται από βιολογικούς όρους (π.χ. παιδιά – γονείς, μεγαλύτερος – μικρότερος αδελφός).
- ❑ Ρόλος μητέρας: ανταπόκριση σε υλικές και συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού.

Σχολείο

- ❑ Δευτερογενής
- ❑ Ένταξη κοινωνικά καθορισμένες ιεραρχίες.
- ❑ Οι θέσεις στην κοινωνική ιεραρχία δεν είναι δεδομένες, αλλά κατακτιόνται.
- ❑ Ρόλος εκπαιδευτικού: Η επίδοση του παιδιού.

Η σχολική επιτυχία

- ❑ **Σχολική επιτυχία**: η θετική ανταπόκριση στα καθήκοντα και στις προσδοκίες του εκπαιδευτικού, ο οποίος εκπροσωπεί τον κόσμο των ενηλίκων.
- Τα παιδιά διαφοροποιούνται κοινωνικά ανάλογα με τον βαθμό που ταυτίζονται με τον εκπαιδευτικό και ανταποκρίνονται θετικά στις προσδοκίες του.
- Η κοινωνική επιλογή διαπλέκεται με την κοινωνικοποίηση
- ❑ Δύο ομάδες παιδιών:
 1. Ταυτίζονται με τον εκπαιδευτικό → αποδέχονται τον ρόλο του ως αυθεντία → εσωτερικεύουν καλύτερα τις αξίες και τις προσδοκίες του → έχουν καλύτερα ακαδημαϊκά αποτελέσματα.
 2. Ταυτίζονται με τον παιδικό ρόλο → συνδέονται πιο στενά με τους συνομηλίκους τους → έχουν χειρότερα ακαδημαϊκά αποτελέσματα.

Δομή της σχολικής τάξης και κοινωνική επιλογή

- ❑ Η σχολική τάξη είναι η πλέον στοιχειώδης κοινωνική ομάδα της εκπαίδευσης.
- ❑ Η κοινωνική δομή της σχολικής τάξης διασφαλίζει ότι το μοναδικό κριτήριο κοινωνικής διαφοροποίησης είναι η σχολική επιτυχία.
- ❑ Τα 4 βασικά χαρακτηριστικά της σχολικής τάξης ως κοινωνικής δομής:
 1. Εξισώνει όλα τα παιδιά ως προς την ηλικία και τα ομοιογενοποιεί ως προς την οικογενειακή προέλευση
 2. Αναθέτει σε όλα τα παιδιά τα ίδια καθήκοντα.
 3. Υπάρχει έντονη διπολικότητα μεταξύ των παιδιών και της δασκάλας, που εκπροσωπεί τον κόσμο των ενηλίκων.
 4. Υπάρχει συνεχής και συστηματική αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών.

Οι διαστάσεις της σχολικής επιτυχίας

- ❑ Η σχολική επιτυχία διακρίνεται σε:
 - ❑ Γνωστική μάθηση: πληροφορίες, γνώσεις, δεξιότητες
 - ❑ Ηθική μάθηση: υπεύθυνη συμπεριφορά στη σχολική κοινότητα
- ❑ Η σχολική επιτυχία διαφοροποιείται στο γυμνάσιο
- ❑ Επιτυχία στη γνωστική μάθηση → ανάληψη τεχνικών ρόλων στην κοινωνία
- ❑ Επιτυχία στην ηθική μάθηση → ανάληψη περισσότερο κοινωνικά προσανατολισμένων ρόλων.

Γνωστική
μάθηση

Υψηλή επίδοση:
φαρμακοποιός,
αρχιτέκτονας

Χαμηλή επίδοση:
Ειδικευόμενος
εργάτης

Ηθική μάθηση

Υψηλή επίδοση:
Δημοσιογράφος,
πολιτικός

Χαμηλή επίδοση:
πωλητής

Κοινωνική διαφοροποίηση
με βάση:

1. τη σχολική επίδοση
2. τη διάσταση της
σχολικής επιτυχίας

Προϋποθέσεις κοινωνικοποίησης και κοινωνικής διαφοροποίησης στο σχολείο

1. Το σχολείο και η οικογένεια μοιράζονται ορισμένες κοινές αξίες.
2. Αναγνωρίζονται οι πιέσεις που δέχεται το παιδί για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και τις προσδοκίες του σχολείου και ως εκ τούτου υπάρχει μια ανεκτικότητα απέναντι στις ανάγκες και στις δυσκολίες του.
3. Υπάρχει μια διαδικασία θετικής επιβράβευσης των επιτυχόντων ως άμεση πηγή διαφοροποίησης.
4. Η αρχική διαφοροποίηση δημιουργεί μια ιεραρχία εντός της σχολικής τάξης από την οποία προκύπτουν διαφορετικές προσδοκίες και διαφορετικοί βαθμοί φιλοδοξιών.

Κοινωνικός καταμερισμός

- ❑ Βασική διαδικασία κοινωνικής επιλογής η προετοιμασία για το Πανεπιστήμιο.
- ❑ Οι πρωταρχικές διαδικασίες επιλογής γίνονται στο δημοτικό σχολείο και στην αρχή του γυμνασίου.
- ❑ Παράγοντες κοινωνικής επιλογής:
 - ❑ Αντικειμενικοί: κοινωνική και οικονομική θέση οικογένειας
 - ❑ Υποκειμενικοί: Ατομική προσπάθεια και ικανότητα

Αλλά:

Υπάρχει μια πολύ σημαντική μερίδα ικανών παιδιών από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα που πετυχαίνουν ακαδημαϊκά.

Συνεπώς:

- Η σχολική εκπαίδευση προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες κοινωνικής κινητικότητας για τα ικανά παιδιά
- Βασικό κριτήριο κοινωνικής επιλογής: η ατομική σχολική επίδοση

- Η εκπαίδευση εξασφαλίζει την κοινωνική κινητικότητα αγοριών με ικανότητες
- Τύφλωση ως προς το φύλο και τη φυλή

Η εκπαίδευση
ως αγώνας δρόμου
με κοινή αφετηρία.

Κριτική αποτίμηση του έργου του Parsons

- ❖ Ο Parsons αποδίδει έναν πολύ εξιδανικευμένο ρόλο στην εκπαίδευση, όταν συνδέει απόλυτα την εκπαιδευτική επιτυχία με την επαγγελματική, την κοινωνική και την οικονομική επιτυχία.
- ❖ Αμφισβητείται η βασική θέση του Parsons ότι στο σχολείο όλοι οι μαθητές/τριες ξεκινούν από μια βάση ισότητας.
 - Σημαντικές έρευνες για τη σχολική ανισότητα:
 - Bourdieu και Passeron: Οι κληρονόμοι
 - Coleman: Equality of educational opportunity
 - ❖ Η κοινωνική συναίνεση γύρω από την αξία της επιτυχίας λαμβάνεται ως δεδομένη.
 - Πώς νοηματοδοτείται, όμως, η έννοια της επιτυχίας;
 - ❖ Η ανάλυση της κοινωνικοποίησης βασίστηκε στην παραδοχή πως ο άνθρωπος επιδιώκει κατά κύριο λόγο την επιδοκμασία και την εκτίμηση των άλλων. Ωστόσο, η επιδίωξη της επιδοκμασίας αποτελεί μόνο ένα από τα πολλά κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς.